

**TALABALARGA INGLIZ TILINI O'QITISH JARAYONINING
PEDAGOGIK XUSUSIYATLARI**

Daniyarova Sitora Qulmat qizi

O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya. *Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi bilan ingliz tilini bilish kasbiy bilimlarga ega bo'lish va xalqaro tajribani innovatsion amaliyotga tatbiq etishning asosiy omiliga aylandi. Ushbu maqola kompetensiyaviy yondashuv doirasida oliy ta'limda ingliz tilini o'qitishning pedagogik xususiyatlariga bag'ishlangan.*

Kalit so'zlar. *Ingliz tilini o'qitish, kompetensiyaviy yondashuv, kommunikativ metodika, interfaol ta'lim.*

Zamonaviy texnologiyalarning rivojlanishi va axborot-telekommunikatsiya tarmoqlarining mavjudligi talabalarga kasbiy ahamiyatga ega bo'lgan ma'lumotlarni olish imkoniyatini beradi. Kelajakda mutaxassislarning amaliy faoliyatida xorijiy tajribalarga asoslangan innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqish va rivojlantirish uchun ingliz tilini bilish muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuni ham alohida ta'kidlash kerakki, Yevropa oliy ta'lim tizimida ta'lim metodologiyasini, jumladan, chet tillarni o'qitish tizimini qayta ko'rib chiqishga olib kelgan kompetensiyaviy yondashuv bu jarayonda muhim rol o'ynaydi.

Ta'limdagi ushbu yangi metodik yondashuvning asosiy maqsad va vazifalari "Tillarni bilishning umumevropa asoslari: o'rganish, o'qitish, baholash" (CEFR, 2001) komissiyasi tomonidan shakllantirilgan.

Pedagogik nuqtayi nazardan bunday yondashuv o'qitish jarayonini (jumladan, nofilologik oliy ta'lim muassasalarida chet tillarni o'qitishni) transformatsiyalash sifatida qaraladi. Ya'ni, asosiy e'tibor bilimlarni o'qituvchidan o'quvchiga shunchaki uzatishga emas, balki o'quvchilarni mustaqil ravishda ma'lumot izlashga, o'rganish kalitlarini topishga va shaxsiy motivatsiyasini

oshirishga qaratilgan.

Metodologik nuqtayi nazardan kompetensiyaviy yondashuv doirasida OTM talabalarining aniq maqsadlari ular egallashi kutilayotgan kompetensiyalar asosida belgilanadi.

G.T. Maxkamova [4,148-b] fikriga ko'ra, til o'qitishning zamonaviy bosqichi interfaol, innovatsion va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlarning ahamiyati ortib borayotgani bilan tavsiflanadi, u buni asosiy pedagogik xususiyatlar sifatida belgilaydi. Maxkamovaning ta'kidlashicha, ingliz tili darslarida an'anaviy bilim berishdan tashqari, o'quvchilarning kommunikativ faolligini oshirish, mustaqil fikrlashni rivojlantirish va o'zaro ta'sirning haqiqiy kontekstlarini yaratishga alohida e'tibor qaratish lozim. Shuningdek, u ingliz tilini o'rganish jarayoniga multimodal ta'lim resurslari va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish o'quvchilarning faolligi va motivatsiyasini oshirishga katta hissa qo'shishini ta'kidlaydi. Pedagogik nuqtai nazardan, boshqa muhim xususiyatlarga o'qitishning kommunikativ yo'naltirilganligi, topshiriqlar metodikasi va reflektiv baholash amaliyoti orqali tahliliy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish kiradi.

Bundan tashqari, individuallashtirilgan yondashuvlar, tabaqalashtirilgan ta'lim, ta'lim oluvchilarning psixologik holatlariga e'tibor, dars mazmunining o'quvchilarning real hayotiy ehtiyojlari bilan bog'liqligi chet til o'qitishning pedagogik o'ziga xosligini belgilovchi bir xil muhim omillar sifatida qaraladi.

Til o'rganish fikr almashish, tushunish va ifodalash vositasi sifatida taqdim etiladi. Shuning uchun boshqa fanlardan farqli o'laroq ingliz tilini o'qitish jarayoni kommunikativ maqsadga xizmat qiladi. G.T. Maxkamova [4,148-b] ta'kidlaganidek, chet tilini o'qitishda asosiy e'tibor grammatikani yodlashga emas, balki til orqali samarali muloqotga qaratilishi kerak. Bunday yondashuv o'quvchilarni o'z fikrlarini hayotiy vaziyatlarda ifodalashga o'rgatadi. Darsda savol-javob, juftliklarda ishlash, rolli o'yinlar, intervyu, bahs-munozaralar orqali o'quvchilar o'rtasida tabiiy muloqot muhiti yaratiladi.

Ingliz tilini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, strategiyalar,

metodlar va tamoyillar zanjiri interfaol mashg'ulotlarni tashkil etish mezonini bo'lib xizmat qiladi va ta'lim oluvchilarning faolligi uchun yetarli salohiyatni rivojlantirishni ta'minlaydi. Natijada hamkorlik usullari shaxs salohiyatining ijobiy jihatlariga mos ravishda takomillashib boradi. "O'qituvchi tomonidan tanlangan har bir usul yoki texnika nafaqat dars samaradorligini oshiradi, balki o'quvchining mahsuldorligini ham oshiradi, shu bilan o'qituvchi tomonidan qo'yilgan maqsadlar sari oldinga tashlangan qadamni anglatadi"[1].

J.Jalolovning fikricha [8, 54-bet], ta'lim jarayoni o'quvchilarning nafaqat bilim va ko'nikmalarini shakllantirishga, balki ularning ilgari o'zlashtirgan tajribalari va kompetensiyalarining mohiyati va mazmunini chuqurroq anglashga yo'naltirilgan bo'lishi kerak. Shu munosabat bilan yuqorida sanab o'tilgan tamoyillar, strategiyalar va metodlarni umumta'lim komponentlarining yaxlit tizimi sifatida ko'rib chiqish mumkin, ular birgalikda o'quv-tarbiya jarayonining samaradorligi va uzviyligini ta'minlaydi. Shubhasiz, o'qitish jarayonini ilmiy tashkil etish barqaror strategik asosni yaratishni talab qiladi, bu esa o'z navbatida o'qitish samaradorligini oshirishga qaratilgan bir qator tamoyillar va usullarga bo'linadi. Professor-o'qituvchining talabalar bilan hamkorlikda, xususan, laboratoriya mashg'ulotlarida olib boradigan ta'lim jarayoni zamonaviy pedagogik yondashuvlarga asoslangan sheriklik va hamkorlikning namunasi hisoblanadi. Yakuniy bosqichda kutilgan natijalarga erishish o'qituvchining ijodiy kompetentligini ko'rsatadi. Bundan tashqari, ta'limga xilma-xil yondashuvlarni qo'llash nafaqat o'quvchilarning aqliy qobiliyatlarini mustahkamlaydi, balki ularning sohaga oid gapirish, yozish, o'qish va tinglash ko'nikmalarini sezilarli darajada rivojlantiradi. Olimlar ta'kidlaganidek, interfaol metodlarning til ko'nikmalari bilan uyg'unlashuvi darslarning qiziqarli va bir-birini to'ldiruvchi bo'lishini ta'minlaydi. Bunday uzviylikni ta'minlash pedagoglardan o'z kasbiy vazifalariga mas'uliyat va pedagogik mahorat bilan yondashishni talab etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ta'lim to'g'risida. O'zbekiston Respublikasi qonuni. 2020 yil 23 sentyabr.
Elektron resurs: <https://lex.uz/docs/5013007>

2. Ta'lim muassasalarida ingliz tilini o'qitishning sifatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining VM-610-son qarori. 2017 yil 11 avgust
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-son "2022- 2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida".
4. Mahkamova G.T. Innovative pedagogical technologies in English language teaching. – Toshkent, 2017. – 148 p
5. Гальскова Н.Д., Гез Н.И. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика: учеб. пособие. М.: Изд-во «Академия», 2009. 336 с.
7. Penny Ur "A Course in Language Teaching: Practice of Theory "Cambridge Teacher Training and Development. 2009.
8. Jalolov J. Chet til o'qitish metodikasi: Chet tillar oliy o'quv yurtlari (fakultetlari) talabalari uchun darslik. – Toshkent: O'qituvchi, 2012. – 54 b
9. Daniyarova S.Q. Chet tilini o'qitishda akademik bilingvizm. – Xorazm ma'mun akademiyasi axborotnomasi, 2023. – 117-119 b.
10. Daniyarova S.Q. The essence and characteristics of metalinguistic activity of bilingual students in speech ontogeny (ontolinguistic approach)- Proceedings of International Conference on Educational Discoveries and Humanities 2024, Volume 3, Issue 12, December 2024, 135-138 p